

Nr 45

Kungl. Maj:ts proposition angående vissa organisationsfrågor rörande försvaret; given Stockholms slott den 17 mars 1972.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av protokollet över försvarsärenden,

dels föreslå riksdagen att bifalla det förslag om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt,

dels bereda riksdagen tillfälle taga del av vad föredragande departementschefen anför.

GUSTAF ADOLF

SVEN ANDERSSON

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen lämnas en redogörelse för ett planerat sekretariat för säkerhetspolitik och långsiktsplanering inom totalförsvaret och en beredning för långsiktig totalförsvarsplanering. Sekretariatet och beredningen avses inleda sin verksamhet den 1 juli 1972.

I propositionen lämnas vidare en redogörelse för de riktlinjer som Kungl. Maj:t har meddelat för det fortsatta utredningsarbetet rörande krigsmaktens organisation i lägre regional instans.

Slutligen läggs i propositionen fram förslag om lokalisering av flygvapnets transport- och målflygorganisationer. Transportflygdivisionen vid Svea flygkår (F 8) i Barkarby föreslås bli förlagd till Östgöta flygflottilj (F 3) i Malmslätt. Transportflyggruppen vid Skaraborgs flygflottilj (F 7) i Såtenäs blir t. v. kvar där. Målflygorganisationen vid F 3 i Malmslätt föreslås bli flyttad till Västgöta flygflottilj (F 6) i Karlsborg.

Utdrag ur protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 17 mars 1972.

Närvarande: ministern för utrikes ärendena WICKMAN, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, HOLMQVIST, ASPLING, NILSSON, LUNDKVIST, GEIJER, BENGTSSON, LÖFBERG, CARLSSON, FELDT.

Chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Andersson, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter *vissa organisationsfrågor rörande försvaret* och anför.

Inrättande av ett sekretariat för säkerhetspolitik och långsiktsplanering inom totalförsvaret

Säkerhets- och försvarspolitiska studier

I försvarets nya planerings- och budgeteringssystem, vilket redovisades för riksdagen i december 1970 (prop. 1970:97, SU 1970:203, rskr 1970:420), läggs ökad vikt vid långsiktigheten i planeringen. Av största betydelse är att planeringssystemet ger det underlag som statsmakterna behöver för att pröva inriktningen av säkerhets- och försvarspolitiken.

En viktig del av underlaget för statsmakternas ställningstaganden i fråga om utformningen av den svenska säkerhets- och försvarspolitiken erhålls genom studier av den internationella utvecklingen och av det svenska samhällets förändring. I avsevärd utsträckning försiggår forskning och kunskapssamlande av intresse i dessa hänseenden i olika akademiska sammanhang – autonom grundforskning – eller i samband med planeringsverksamhet inom olika samhällssektorer – tillämpad forskning. Förslaget i det följande avser inte att ersätta eller inskränka denna verksamhet, men väl att på ett systematiskt sätt utnyttja den för försvarsplaneringens behov.

I fråga om den internationella utvecklingen syftar den säkerhets- och försvarspolitiska studieverksamheten i första hand till att bygga upp ett kunskapsunderlag som tecknar grundläggande drag i utvecklingen i politiskt, tekniskt, militärt, ekonomiskt och socialt avseende. Studierna bör i stort inriktas på

- studier av den allmänna utvecklingen i den internationella miljön i syfte att få underlag för bedömningar av alternativa utvecklingar som kan leda till yttre hot mot Sveriges säkerhet,
- analys av konfliktskapande resp. stabiliserande faktorer i den yttre miljön som kan tjäna som underlag för bedömningar av krigsrisker,
- framtagande av skilda typer av angreppsfall och krisfall som underlag för planeringen,
- analys av utvecklingar i den internationella miljön som i andra avseenden än genom angreppsfall och krisfall kan ställa krav på vårt försvar.

Studierna av det svenska samhällets förändring syftar till att beskriva den utveckling inom landet som är av betydelse för försvarsplaneringen. Även här gäller det i första hand att samla kunskap om framtiden. Studier och prognosverksamhet rörande utvecklingen på skilda samhällsområden bedrivs i dag av en rad olika myndigheter och institutioner. För försvarsplaneringen är det angeläget att resultaten av denna verksamhet kan tas till vara genom att relevant information samlas in, utvärderas och i förekommande fall kompletteras. På så sätt kan studierna belysa de restriktioner och möjligheter i samhällsutvecklingen som inverkar på försvarsplaneringen liksom den grad av sårbarhet som kan komma att utmärka det svenska samhället.

Studierna av samhällsutvecklingen bör i stort inriktas på

- samhällsekonomiska aspekter på försvaret,
- analys av sambandet mellan svensk och internationell utveckling av ekonomi och näringsliv av betydelse för svensk säkerhets- och försvarspolitik,
- analys av svensk samhällsutveckling – näringslivsstrukturer, befolkningsförändringar, boendeförhållanden, hälso- och sjukvård, kommunikationer, utbildningsväsende m. m. – av betydelse för planeringen av totalförsvaret,
- underlag för analys av det svenska samhällets sårbarhet för olika betvingelsemetoder.

Erfarenheter av hittillsvarande studieverksamhet

Bl. a. som ett led i förberedelserna för införandet av det nya planeringssystemet för försvaret uppdrog Kungl. Maj:t under åren 1967–1969 åt överbefälhavaren, civilförsvarsstyrelsen och överstyrelsen för ekonomiskt försvar att bedriva studier av den internationella utvecklingen. Tre utredningar tillsattes, nämligen krigsmaktens miljöutredning (KMU), befolkningsskyddets miljöutredning (BMU) och det ekonomiska försvarets miljöutredning (EMU).

Det stod från början klart att dessa studier måste få karaktär av försöksverksamhet och att den mer definitiva formen för arbetets bedrivande måste anstå tills erfarenheterna av försöksverksamheten hade redovisats och utvärderats.

De hittills bedrivna studierna har kännetecknats av de initialsvårigheter som alltid är förknippade med försöksverksamhet. Arbetet har dock i stort sett kunnat utföras enligt givna direktiv och uppgjorda planer.

En svaghet i det hittillsvarande studiarbetet har varit den organisatoriska uppläggningsen, som blev en följd av att utredningsuppdragen av olika skäl måste läggas på de myndigheter som är ansvariga för resp. delar av totalförsvarsplaneringen. Samordningen av utredningsverksamheten har skett genom personalunioner, utbyten av arbetsresultat och mera informella kontakter.

Organiserade studier av den svenska samhällsutvecklingen ingick inledningsvis inte i de försöksvis bedrivna studierna. Senare erfarenheter,

främst från studieverksamheten inom EMU och BMU, understryker emellertid behovet av en vidgad studieverksamhet av detta slag. Hittills har vissa samhällsstudier bedrivits inom EMU i samråd med överbefälhavaren, civilförsvarsstyrelsen och försvarets forskningsanstalt. En särskild arbetsgrupp har redovisat en första rapport. En viktig slutsats är att en sådan studieverksamhet bör tillmätas stor vikt och samordnas med studier av den internationella utvecklingen.

Förslag till ny organisation

Med hänsyn dels till statsmakernas ansvar för utformning och inriktning av säkerhets- och försvarspolitik, dels till erfarenheterna av den hittillsvarande försöksvis bedrivna studieverksamheten framstår det som angeläget att skapa en fastare organisation för denna verksamhet.

Alla de uppgifter som inryms i den här aktuella studieverksamheten bör emellertid inte lösas inom ramen för en permanent organisation med fast anställd personal. Liksom hittills måste fackkunskap, som enligt gällande instruktioner skall finnas vid myndigheter och institutioner, även i framtiden förmedlas till en organisation av här angivet slag av dessa myndigheter och institutioner. En viktig utgångspunkt för studieverksamheten bör därför vara att fackkunskaper inhämtas där de redan finns eller där de bäst kan byggas upp. Den permanenta organisationen bör bl. a. av detta skäl i huvudsak begränsas till en utredningsorganisation.

Mot bakgrund av vad jag här har anfört avser jag att föreslå Kungl. Maj:t att ett sekretariat för säkerhetspolitik och långsiktsplanering inom totalförsvaret inrättas inom försvarsdepartementet. Sekretariatet bör inleda sin verksamhet den 1 juli 1972.

Skapandet av permanenta resurser gör det möjligt att samla kvalificerad sakkunskap med överblick över pågående och planerad studieverksamhet. Sekretariatet bör vara den instans som svarar för att statsmakterna får önskat underlag för att inrikta planeringen av totalförsvaret. Särskilda referensgrupper för studierna bör inrättas. I dessa bör ingå företrädare för berörda departement och myndigheter inom totalförsvaret.

Med hänsyn till den eftersträlvade helhetssynen på totalförsvaret ställs höga krav på en samordnad totalförvarsplanering inom Kungl. Maj:ts kansli. Under det senaste decenniet har denna samordning vad gäller främst budgetfrågor, administrativ beredskap samt operativ beredskap och övningar successivt byggts ut, i första hand inom ramen för verksamheten inom försvarsdepartementets samordningsavdelning och försvarsrådet. Den långsiktsplanering som det nu är fråga om har emellertid i stor utsträckning den karaktären och omfattningen att den inte lämpligen bör inordnas i övrig samordningsverksamhet. För att åstadkomma erforderlig samordning av den långsiktiga planeringen avser jag därför föreslå Kungl. Maj:t att en beredning för långsiktig totalförvarsplanering inrättas inom Kungl. Maj:ts kansli. Jag anser att i beredningen bör ingå kabinetssekreteraren resp. statssekreterarna i eller andra

företrädare för de närmast berörda departementen och statsrådsberedningen. Statssekreteraren i försvarsdepartementet bör utöva ordförandeskapet.

Sekretariatets karaktär av totalförsvarsorgan medför att i princip samtliga departement berörs av verksamheten. Sekretariatet bör biträda berörda departement när det gäller att utnyttja det framtagna underlaget för planeringen. Denna verksamhet bör samordnas av beredningen.

En grundtanke i det nya planeringssystemet är att riksdagen, särskilt dess försvarsutskott, skall få ett allsidigt underlag för att ta ställning till säkerhets- och försvarspolitiken. Det är därför av betydelse att riksdagen ges kvalificerad information. Denna information bör avse även planeringsarbetet. Jag vill i detta sammanhang erinra om att 1970 års försvarsutredning enligt sina direktiv skall överväga och lämna förslag om riksdagens roll i det nya systemet för planering och budgetering inom försvaret.

För att så långt möjligt bredda det material som ligger till grund för den allmänna debatten om försvaret bör det i framtiden eftersträvas att i högre grad än hittills publicera sådant underlag som är väsentligt för totalförsvarsplaneringen. Det här föreslagna sekretariatet kommer att erbjuda särskilda möjligheter i detta hänseende.

I samband med att sekretariatet inrättas kan försvarsdepartementets enhet för säkerhetspolitik och långsiktsplanering utgå ur organisationen (prop. 1971:1 bil. 6 s. 23). Därvid kan departementets tjänster i viss mån disponeras om. Sekretariatet bör omfatta chef, fyra övriga handläggande tjänstemän och erforderlig biträdespersonal.

Jag hemställer att Kungl. Maj:t bereder riksdagen tillfälle

att taga del av vad jag anfört om inrättandet av ett sekretariat för säkerhetspolitik och långsiktsplanering inom totalförsvaret samt en beredning för långsiktig totalförsvarsplanering.

Krigsmaktens organisation i lägre regional instans m. m.

I juni 1969 uppdrog Kungl. Maj:t åt överbefälhavaren att i samråd med försvarets fredsorganisationsutredning och under medverkan av försvarsgrenscheferna, försvarets centrala förvaltningsmyndigheter och försvarets rationaliseringsinstitut samordna pågående och planerade utredningar om krigsmaktens organisation m. m. i lägre regional instans.

I december 1971 uppdrog Kungl. Maj:t vidare åt överbefälhavaren att i samråd med försvarets rationaliseringsinstitut lämna förslag till och vidta de åtgärder som behövs för att under perioden 1972/73–1976/77 minska antalet anställda inom krigsmakten. I promemorian förutsätts att personalminskningarna skall ske bl. a. genom att organisationen i lägre regional och lokal instans ändras.

I december 1971 har överbefälhavaren bl. a. redovisat resultaten av hittills gjorda försök och överväganden med anledning av uppdraget rörande organisationen m. m. i lägre regional instans. Överbefälhavaren har vidare föreslagit principer för inriktningen av det fortsatta arbetet och tidsplan för detta arbete.

Som bakgrund för sina principiella överväganden och förslag anför överbefälhavaren att nuvarande former för lägre regional ledning inte i och för sig motiverar några genomgripande förändringar. För att underlätta samverkan med civila myndigheter i regional instans bör dock ytterligare samordning av geografiska ansvarsområden m. m. eftersträvas. Med hänsyn till bristen på aktivt befäl i krigsförbanden bör vidare personal fördelas om till förmån för dessa förband. Beträffande fredsverksamheten bör ökad rationalitet och minskade kostnader eftersträvas. I fredsorganisationen behöver dessutom personal fördelas om till förmån för utbildningsverksamheten. Staber på lägre regional nivå som i fredsorganisationen innehåller del av krigsorganisationen bör därför så långt möjligt organisatoriskt samordnas med fredsförband.

Överbefälhavaren föreslår bl. a. att studie- och försöksverksamheten med avseende på arméns fredsorganisation skall bedrivas så att underlag föreligger för att i två etapper med början den 1 juli 1973 samordna vissa försvarsområdestaber och regementen, varvid 11 eller 12 fristående fredsadministrationer kan avvecklas med åtföljande personalminskning. I en tredje etapp med början senast den 1 juli 1975 bör organisationsförändringar kunna ske inom återstående försvarsområden.

Beträffande marinen förutsätter överbefälhavaren att pågående översyn av stabs- och förvaltningsorganisationen vid örlogsbaser m. m. som en första etapp skall ge underlag för organisationsförändringar med början den 1 juli 1973. Ytterligare förändringar kan aktualiseras bl. a. av den fortsatta studieverksamheten som enligt överbefälhavaren främst bör avse utbildningsorganisationen och möjligheterna att föra samman vissa funktioner vid marinens myndigheter.

För flygvapnets del innebär överbefälhavarens förslag till inriktning av

studieverksamheten att underlag i första hand skall lämnas för att genomföra redan fattade och väntade beslut beträffande förbandsindragningar m. m. Dessutom bör underlag tas fram för beslut om organisationens utveckling på lång sikt. Denna innebär bl. a. att ytterligare två flottiljadministrationer dras in och att mobiliseringsverksamheten m. m. inom luftförsvarssektorerna rationaliseras.

De väntade organisationsförändringarna på lägre regional och lokal nivå beräknas medföra att antalet anställda kan minskas med ca 700 under perioden 1972/73–1976/77. Dessutom beräknas inom armén ca 200 militära tjänstemän kunna föras över från mobiliserings- och förvaltningsorganisationen till främst utbildningsverksamhet. För att rationaliseringsvinsten skall kunna uppnås måste dock enligt överbefälhavaren ca 100 milj. kr. under samma period ställas till förfogande för att bygga ut förråd m. m. Detta investeringsbehov har närmare specificerats i samband med att överbefälhavaren i februari 1972 har redovisat de åtgärder som krävs för att uppnå de personalminskningar som förutsatts i Kungl. Maj:ts tidigare nämnda beslut i december 1971.

Genom beslut i mars 1972 har Kungl. Maj:tt godkänt de förslag till organisationsförändringar i lägre regional och lokal instans som enligt överbefälhavaren bör genomföras i två etapper med början den 1 juli 1973. Samtidigt har tidsplanen för det fortsatta studie- och utredningsarbetet godkänts. Beslutet bör ges riksdagen till känna.

Jag vill i detta sammanhang framhålla att inte oväsentliga besparingar kommer att kunna göras vid genomförandet av de organisationsförändringar i lägre regional och lokal instans som överbefälhavaren har föreslagit. Ytterligare besparingar kommer att bli möjliga när resultaten föreligger av övriga pågående rationaliseringsprojekt. Jag kan som exempel på sådana erinra om att krigsmaktens utbildningsorganisation f. n. studeras av försvarets fredsorganisationsutredning och att organisationen för försvarets fortifikations- och byggnadsförvaltning är föremål för översyn. Vidare organiseras försvarets materielverk successivt om i enlighet med beslut av 1971 års riksdag (prop. 1971:124, FöU 1971:22, rskr 1971:292). Allt eftersom resultaten av pågående och planerad studieverksamhet redovisas avser jag föreslå Kungl. Maj:tt att förelägga riksdagen förslag beträffande erforderliga organisationsförändringar. Det är inte f. n. möjligt att bedöma i vad mån krigsmaktens övriga ledningsnivåer kan påverkas av den nu aktuella studieverksamheten. Jag anser dock att man bör överväga att ta såväl den högre regionala som den centrala nivåns organisation under förnyad prövning när slutligt underlag från de olika studierna föreligger, framför allt beträffande den lägre regionala nivån.

Jag hemställer att Kungl. Maj:tt bereder riksdagen tillfälle

att taga del av vad jag har anfört om krigsmaktens organisation i lägre regional instans m. m.

Lokalisering av transportflyg- och målflygorganisationerna vid flygvapnet

Transportflygorganisationen

Inledning

I prop. 1970:96 föreslogs att Roslagens och Svea flygkårer (F 2 och F 8) skulle läggas ned. Dåvarande Södertörns flygflottilj (F 18) skulle omvandlas till en skolenhet för utbildning i huvudsakligen stridslednings- och luftbevakningstjänst och dåvarande Hallands flygkår (F 14) byggas ut till en skolenhet med huvudinriktning på bastjänst. Omorganisationen borde i sin helhet vara genomförd före den 1 juli 1974 i enlighet med en av Kungl. Maj:t fastställd tidsplan. Samtidigt föreslogs dock att Kungl. Maj:t skulle äga besluta om förskjutningar av organisationens slutliga genomförande. Beträffande den transportflygdivision som f. n. är förlagd till F 8 föreslogs att den skulle flyttas från Barkarby. Till frågan om ny förlägningsplats för divisionen, som avsågs föras samman med en transportflyggrupp från Skaraborgs flygflottilj (F 7), togs inte ställning i propositionen. Västmanlands flygflottilj (F 1) i Västerås och Arlanda angavs som tänkbara förlägningsalternativ. Riksdagen beslöt i förevarande hänseende i enlighet med förslagen i propositionen (SU 1970:202, rskr 1970:419). Kungl. Maj:t har därefter fastställt tidsplan för omorganisationens genomförande utom beträffande avvecklingen av transportflygdivisionen vid F 8. Denna skall enligt beslutet ske vid tidpunkt som Kungl. Maj:t senare kommer att fastställa.

Chefen för flygvapnet har sedermera utfört en kompletterande utredning om transportflygorganisationens lokalisering. Utredningen har överlämnats till Kungl. Maj:t av överbefälhavaren som därvid har avgett yttrande i frågan.

Nuvarande organisation

Vid den till F 8 knutna transportflygdivisionen finns 55 anställda, varav 20 ingår i flygstyrkan och resten utgör markstyrka. I markstyrkan tjänstgör dessutom tre värnpliktiga.

Transportflyggruppen vid F 7 innefattar en flygstyrka om 27 anställda. I markstyrkan ingår 27 anställda och tolv värnpliktiga.

Chefens för flygvapnet förslag

Våren 1969 fick chefen för flygvapnet i uppdrag att förbereda en överflyttning av transportflygheterna vid F 7 och F 8 till F 1 och att i samband därmed även utreda frågan om förläggning av transportflyget till Arlanda. Vid redovisningen av resultatet av uppdraget konstaterade

chefen för flygvapnet att förslaget att slå ihop transportflygenheterna vid F 7 och F 8 till en enhet, förlagd till F 1, förutsatte att lokaler i Hässlö som tidigare har disponerats av den centrala flygverkstaden i Västerås och numera används av förenade fabriksverken ställdes till flygvapnets förhållande. Dessa lokaler beräknades kunna disponeras av flygvapnet tidigast den 1 januari 1973. Att förlägga transportflygorganisationen till F 1 utan tillgång till dessa lokaler skulle enligt flygvapenchefen kräva investeringar om ca 20 milj. kr. Investeringskostnaderna för att lokalisera transportflygorganisationen till Arlanda beräknade chefen för flygvapnet till 24 milj. kr. Flygvapenchefen förordade att transportflygenheterna vid F 7 och F 8 t. v. skulle ligga kvar vid resp. förband.

Sedan 1971 års vårriksdag fattat beslut som innebar att transportflygdivisionen skulle flyttas från Barkarby (prop. 1970:96, SU 1970:202, rskr 1970:419), har chefen för flygvapnet kompletterat sin tidigare utredning om lokaliseringen av transportflygenheterna vid F 7 och F 8.

Chefen för flygvapnet har vid den kompletterande utredningen utgått från att transportflygorganisationen vid tidpunkten för transportflygdivisionens flyttning från F 8 omfattar sammanlagt två Herculesplan, sex DC 3-or, nio Pembrokeplan och två jetdrivna Caravelleplan. Beträffande flygplanunderhållet utgår chefen för flygvapnet från att vissa tillsyner och reparationer måste köpas vid lämpliga verkstäder, i första hand förenade fabriksverkens centrala verkstäder. Mindre tillsyner, klargöring, viss service och smärre reparationer beräknas kunna utföras vid transportflygorganisationens baskompani. I kompaniet behövs enligt flygvapenchefens beräkningar ca 33 anställda utom arbetsledning under förutsättning att transportflygorganisationen lokaliseras till endast en plats. Vid en uppdelning av organisationen beräknas ytterligare fyra anställda behövas för underhållsuppgifter. Chefen för flygvapnet har beträffande personalorganisationen i övrigt räknat med att den nuvarande organisationen vid transportflygenheterna vid F 7 och F 8 i huvudsak behålls. Endast de justeringar som följer av en sammanslagning av enheterna bör vidtas.

I den kompletterande utredningen har lokalisering av transportflygorganisationen till Bromma, Hässlö och Malmslätt studerats.

Bromma

Detta alternativ innebär att huvuddelen av transportflygorganisationen lokaliseras till Bromma. De jetplan som ingår i organisationen avses av främst bullerskäl baseras på Hässlö utan att centrala verkstadens lokaler tas i anspråk.

Alternativet förutsätter att lämplig hangar kan hyras på Bromma. Chefen för flygvapnet har räknat med att vissa ombyggnadsåtgärder i den hyrda hangaren blir nödvändiga. Alternativet förutsätter vidare nybyggnad för de jetplan som baseras i Västerås. Alternativet beräknas medföra investeringskostnader om sammanlagt 11 milj. kr. Till detta kommer hyreskostnader för hangar, landnings- och passageraravgifter på Bromma

samt kostnader för flyttning av transportflyggruppen från F 7, beräknade till 3 milj. kr.

En uppdelning av verksamheten medför att antalet flygförare och navigatörer behöver utökas. Med hänsyn härtill samt till de beräknade kostnaderna och de kapacitets- och bullerproblem, som råder på Bromma, har chefen för flygvapnet bedömt att alternativet är oréalistiskt.

Hässlö

Beträffande Hässlö har olika alternativ för lokalisering av transportflygorganisationen undersökts.

Enligt det första alternativet flyttas transportflygdivisionen från F 8 till Hässlö med utnyttjande av centrala verkstadens lokaler. Transportflyggruppen avses i detta alternativ ligga kvar på F 7. En förutsättning härför är att nya hangarer för flygplan 37 Viggen byggs vid F 7. Utredning härom pågår f. n.

Alternativet kräver att en ny hangar uppförs på Hässlö. Två hangarer måste vidare byggas om och vissa uppställningsplattor byggas ut. Nya navigations- och landningshjälpmedel måste slutligen anskaffas. Detta beräknas kosta sammanlagt 12 milj. kr. Härtill kommer kostnader för flyttning av centrala verkstaden från Västerås till Malmslätt. Kostnaderna härför har chefen för flygvapnet uppskattat till 8 milj. kr.

Enligt det andra alternativet lokaliseras hela transportflygorganisationen till Hässlö, där centrala verkstadens lokaler tas i anspråk för ändamålet. Detta alternativ beräknas medföra behov av ny- och ombyggnader för sammanlagt 17 milj. kr. samt kostnader för flyttningen av transportflyggruppen från F 7 om 3 milj. kr. Även i detta alternativ tillkommer kostnader om ca 8 milj. kr. för att flytta centrala verkstaden från Västerås till Malmslätt.

Chefen för flygvapnet konstaterar vid jämförelse mellan de båda alternativen att det sistnämnda ur funktionell synpunkt är fördelaktigast genom att hela transportflygorganisationen lokaliseras till Mälardalen där transportflygverksamheten har sin tyngdpunkt. Samtidigt konstateras att det första alternativet ger viss handlingsfrihet för framtiden på grund av att endast transportflygdivisionen på F 8 förs över till Hässlö.

Beträffande den centrala verkstadens lokaler i Hässlö anför flygvapenchefen följande. I lokalerna utförs f. n. större modifierings- och reparationsarbeten på flygplan och helikoptrar. För att bereda plats för transportflygorganisationen måste dessa arbeten föras över till centrala verkstaden i Malmslätt. Detta bedömer chefen för flygvapnet som i och för sig möjligt, eventuellt genom att verkstaden får utnyttja vissa lokaler vid F 3. Lokalerna i Hässlö är emellertid bättre disponerade och utrustade än nuvarande lokaler på Malmslätt. Detta medför enligt chefen för flygvapnet att lokalerna bör utnyttjas för flygvapnets behov endast om detta är oundgängligen nödvändigt. Lokalerna i Hässlö beräknas inte kunna utrymmas före den 1 april 1974, vilket innebär att transportflygverksamheten kan föras över dit tidigast den 1 juli 1976.

Chefen för flygvapnet har också närmare övervägt de båda föregående lokaliseringalternativen under förutsättning att den centrala verkstaden behåller sina lokaler på Hässlö. Därigenom undviks olägenheten av och kostnaderna för att flytta centrala verkstaden. Investeringskostnaderna ökar däremot på grund av att lokalerna på Hässlö inte utnyttjas för lokaliseringen av transportflygorganisationen till totalt 16 milj. kr. resp. 22 milj. kr.

Malmslätt

Lokaliseringen av transportflygorganisationen till Malmslätt har aktualiserats genom att lokaler kommer att bli lediga i Malmslätt i samband med att flotttiljadministrationen vid Östgöta flygflottilj (F 3) dras in. Vid övervägandet av detta lokaliseringalternativ har chefen för flygvapnet utgått från att målflygorganisationen kommer att ligga kvar i Malmslätt. Två alternativ har undersökts.

Enligt det första alternativet lokaliseras transportflygdivisionen till Malmslätt medan transportflyggruppen ligger kvar på F 7. Investeringskostnaderna beräknas till 7 milj. kr. Investeringarna omfattar bl. a. en ny hangar för att tillgodose behovet av tillsynsutrymmen för Caravelleplanen. Vidare blir vissa ombyggnader nödvändiga. Därtill måste navigations- och landingshjälpmedel anskaffas.

Enligt det andra alternativet förläggs hela transportflygorganisationen till Malmslätt. I detta fall behöver utöver åtgärderna enligt föregående alternativ ytterligare en byggnad för hangarplatser åt Herculesplanen uppföras. Det totala medelsbehovet för investeringar blir i detta alternativ 13 milj. kr. Därtill kommer 3 milj. kr. för att flytta transportflyggruppen vid F 7 till Malmslätt.

Flyttning av transportflygdivisionen från F 8 till Malmslätt beräknas kunna äga rum redan omkring den 1 maj 1975. Den tidigare flyttningstidpunkten framhåller chefen för flygvapnet som en fördel med en lokalisering till Malmslätt. En nackdel anses däremot vara att transportflygförbandet kommer att ligga på relativt stort avstånd från Stockholmsområdet. Lokaliseringen anses dock av chefen för flygvapnet vara godtagbar.

Vid granskningen av Malmslättalternativen framhåller chefen för flygvapnet samma för- och nackdelar med sammanslagen resp. uppdelad transportflygorganisation som framgår av redogörelsen i det föregående för hans synpunkter på lokaliseringen av transportflygorganisationen till Hässlö. Som en fördel med alternativet att t. v. behålla transportflyggruppen vid F 7 framhålls dessutom de låga investeringskostnaderna. Vidare anför flygvapenchefen att detta alternativ tillgodoser önskemålen från en stor del av personalen vid transportflyggruppen vid F 7.

Chefen för flygvapnet föreslår sammanfattningsvis att transportflygorganisationen lokaliseras till Malmslätt. Genom att därvid i en första etapp föra över endast transportflygheten på Barkarby till Malmslätt skapas handlingsfrihet för framtiden.

Överbefälhavarens yttrande

Överbefälhavaren tillstyrker att transportflygenheten på F 8 övergångsvis lokaliseras till Malmslätt. Eftersom flygvapnets framtida fredsorganisation är föremål för utredning, anser överbefälhavaren att transportflygenheternas organisation och lokalisering bör fastställas först när resultatet av utredningen kan överblickas. Beslut om investeringar på Malmslätt bör enligt överbefälhavaren fattas först sedan konsekvenserna av 1972 års försvarsbeslut kan överblickas och när omfattningen av verksamheten på Malmslätt har klarlagts.

Målflygorganisationen

Inledning

Efter förslag i prop. 1971:110 beslutade 1971 års vårriksdag (FöU 1971:9, rskr 1971:140) att flottiljadministrationen vid Östgöta flygflottilj (F 3) i Linköping, där f. n. även en provisorisk målflygenhet är förlagd, skall läggas ned. I avvaktan på resultatet av vissa pågående utredningar togs i propositionen inte ställning till målflygets framtida organisation och lokalisering. Beslut i dessa frågor angavs kunna fattas tidigast under år 1972. Målflygorganisationen föreslogs därför t. v. med hittillsvarande omfattning ligga kvar i Malmslätt utanför Linköping. Samtidigt förutsattes att en bastropp ur Bråvalla flygflottilj (F 13) skall lokaliseras till Malmslätt för att säkerställa flygfältets användning som krigsbas, om målflygorganisationen flyttas.

Nuvarande organisation

Lednings- och markpersonalen vid den provisoriska målflygenheten vid F 3 har i huvudsak tagits från den jaktdivision och det baskompani vid flottiljen som är vakantsatta sedan den 1 juli 1967. Flygförarna vid målflygdivisionen utgörs av f. d. fältflygare som anställs som extra underofficerare och av reservpersonal vid repetitionsövningar. I markstyrkan ingår omkring 30 anställda. I flygstyrkan är 15 verksamma. Målflygenheten är utrustad med flygplan SK 60, J 32 B och J 29 F.

Försvarets fredsorganisationsutrednings förslag

Som grund för förslaget i prop. 1971:110 om indragning av flottiljadministrationen vid F 3 låg ett delbetänkande (Ds Fö 1969:5) av försvarets fredsorganisationsutredning (FFU). Chefen för flygvapnet hade lämnat visst underlag till utredningen. I samband därmed lade han fram ett preliminärt förslag om målflygorganisationen och föreslog därvid att organisationen skulle ligga kvar i Malmslätt. Utredningen ansåg att denna lösning inte var tillfredsställande utan valde i stället mellan Västgöta

flygflottilj (F 6) i Karlsborg och Hälsinge flygflottilj (F 15) i Söderhamn. Av övningsmässiga och ekonomiska skäl ansågs målflygorganisationen böra lokaliseras så centralt som möjligt inom sitt verksamhetsområde. Det var därför enligt utredningens uppfattning lämpligt att lokalisera målflygorganisationen till F 6 under förutsättning att statsmakterna godkände organisationen av målflyget.

I sitt yttrande över utredningens förslag framhöll chefen för flygvapnet att en omlokalisering av målflyget till Karlsborg är möjlig men förenad med bestämda nackdelar ur investerings-, driftkostnads-, trafiklednings- och personalsynpunkt. Målflyget borde därför lokaliseras till Malmslätt. Försvarets materielverk ansåg att målflyget borde ligga kvar på Malmslätt för att man skall kunna utnyttja bastroppens och fältets övriga utrustningar rationellt. Enligt chefen för armén påverkade utredningens förslag arméns verksamhet endast om målflygorganisationen förlades till Karlsborg. Arméchefen biträdde förslaget under förutsättning att hänsyn togs till den skjutverksamhet som armén bedriver i Karlsborg. Försvarets rationaliseringsinstitut ansåg att en anknytning av målflygorganisationen till F 6 var rimlig under de förutsättningar som utredningen hade angett.

Överbefälhavarens förslag

Som framgick av min redogörelse i prop. 1971:110 (s. 17) för målflygorganisationen uppdrog Kungl. Maj:t i anslutning till remissbehandlingen av fredsorganisationsutredningens förslag åt överbefälhavaren att utreda behovet av en målflygorganisation för främst flygvapnet. Överbefälhavarens förslag med anledning av detta uppdrag innebar i huvudsak att en målflygenhet borde finnas inom flygvapnet. Den borde vara dimensionerad för att fullt utbyggd kunna utföra all försvarets målflygning i det högre fartområdet. Behovet av målflygning beräknades till 12 000 timmar för år. Målflygenheten föreslogs bli organiserad med en målflygchef, ett beställningskontor, en målflygdivision och en bastjänstenhet. Överbefälhavaren beräknade att omkring 120 fast anställda borde ingå i enheten. Rekryteringen av den flygande personalen borde enligt överbefälhavaren ske så att fältflygare och flygnavigatörer efter föreskriven utbildning fick anställning som underofficerare på aktiv stat. Målflygenheten borde slutligen enligt överbefälhavaren av personal-, beredskaps- och kostnadsskäl baseras i Malmslätt.

Yttrande över överbefälhavarens förslag avgavs av försvarets rationaliseringsinstitut. Institutet, som i princip biträdde överbefälhavarens förslag att inrätta en särskild målflygorganisation inom krigsmakten, ansåg att de ekonomiska konsekvenserna av förslaget inte framgick av utredningen och hade därför sökt få fram underlag för att bedöma dessa. Lokaliseringsalternativet Malmslätt var enligt institutet gynnsamt från ekonomisk synpunkt, om två attackdivisioner förlades till F 6, medan alternativen Malmslätt och Karlsborg i stort var likvärdiga, om endast en attackdivision förlades till F 6.

Utöver ekonomiska överväganden ansåg rationaliseringsinstitutet att

andra väsentliga faktorer — t. ex. lokaliseringspolitik och miljövård (bullerproblem), avvägningsproblem i samband med försvarets framtida struktur och personalfrågor — inverkade på valet av lokaliseringsalternativ. Institutet fann att väsentliga skäl talade för att ett beslut i lokaliseringsfrågan borde anstå ytterligare ett år. Rationaliseringsinstitutet ansåg att Kungl. Maj:t borde ge institutet i uppdrag att i samverkan med överbefälhavaren och försvarsgrenscheferna komplettera utredningen innan beslut fattades om den slutliga organisationen. Institutet menade vidare att beslut kan fattas om en fortlöpande uppbyggnad under budgetåren 1971/72-1973/74 av en målflygorganisation som tillgodoser flygvapnets behov inom det höga fartområdet. Institutet ansåg slutligen att målflygorganisationen t. v. borde behållas i Malmslätt.

Departementschefen

Riksdagen har beslutat att bl. a. Svea flygkår (F 8) skall läggas ned (prop. 1970:96, SU 1970:202, rskr 1970:419). Den transportflygdivision som f. n. är förlagd till F 8 skall enligt beslutet flyttas från Barkurby. Den avsågs enligt redogörelsen i propositionen föras samman med en transportflyggrupp från Skaraborgs flygflottilj (F 7). Västerås och Arlanda angavs som tänkbara förläggningsalternativ för transportflygorganisationen. I beslutet togs inte ställning till den framtida förläggningsorten. Vid transportflygdivisionen vid F 8 finns 55 anställda. Transportflyggruppen vid F 7 omfattar sammanlagt 54 anställda.

Våren 1969 fick chefen för flygvapnet i uppdrag att förbereda flyttningen av transportflygenheterna vid F 7 och F 8 till Västmanlands flygflottilj (F 1) och att i samband därmed även utreda frågan om förläggning av transportflygorganisationen till Arlanda. Ifrågavarande utredning låg bl. a. till grund för förslagen i prop. 1970:96. Chefen för flygvapnet har senare kompletterat utredningen. Han har därvid utgått från att transportflygorganisationen vid tidpunkten för transportflygdivisionens flyttning från F 8 omfattar sammanlagt två Herculesplan, sex DC 3-or, nio Pembrokeplan och två jetdrivna Caravelleplan. Flygvapenchefen har vidare förutsatt att vissa tillsyner m. m. av de flygplan som ingår i transportflygorganisationen måste köpas vid lämpliga verkstäder medan mindre reparationer m. m. utförs vid transportflygorganisationens baskompani. Han har vidare räknat med att den nuvarande organisationen vid F 7 och F 8 i huvudsak behålls. Endast de justeringar som hänger samman med sammanslagningen av enheterna bör göras. Sålunda räknar flygvapenchefen bl. a. med ett behov av 37 anställda för basfunktionerna, om organisationen även fortsättningsvis blir delad, medan personalbehovet i en sammanslagen organisation är 33 anställda.

I den kompletterande utredningen har chefen för flygvapnet undersökt möjligheterna att förlägga transportflygorganisationen till Bromma, Håslöv vid Västerås och Malmslätt vid Linköping.

Till Bromma anser chefen för flygvapnet det vara möjligt att förlägga

huvuddelen av transportflygorganisationen. Caravelleplanen föreslås av främst bullerskäl baseras på Hässlö. En sådan uppdelning av organisationen ökar personalbehovet. Alternativet beräknas medföra investeringskostnader om sammanlagt 11 milj. kr. Vidare tillkommer hyreskostnader för en hangar på Bromma m. m. Flyttningen av transportflyggruppen från F 7 beräknas kosta 3 milj. kr. Flygvapenchefen bedömer att detta alternativ är orealistiskt.

Vid sina överväganden av möjligheten att förlägga transportflygorganisationen till Hässlö har flygvapenchefen räknat med att vissa lokaler som tidigare har disponerats av den centrala flygverkstaden i Västerås och numera utnyttjas av förenade fabriksverken kan ställas till flygvapnets förfogande. En förutsättning härför är att den verksamhet som f. n. bedrivs i dessa lokaler först flyttas över till centrala verkstadens lokaler i Malmslätt, vilket beräknas kunna ske tidigast den 1 april 1974. De ombyggnadsarbeten m. m. som därefter måste utföras på Hässlö gör det möjligt att tidigast den 1 juli 1976 flytta transportflygverksamheten dit. Eftersom lokalerna i Hässlö är mera ändamålsenliga för centrala verkstadens verksamhet än nuvarande lokaler i Malmslätt, bör de enligt flygvapenchefen utnyttjas för flygvapnets behov endast om det är oundgängligen nödvändigt.

Det första alternativet som flygvapenchefen har undersökt beträffande Hässlö går ut på att transportflygdivisionen vid F 8 flyttas till Hässlö medan transportflyggruppen ligger kvar vid F 7. Alternativet förutsätter att centrala verkstadens lokaler utnyttjas. Alternativet medför behov av investeringar för sammanlagt 12 milj. kr. Härtill kommer kostnaderna för att flytta centrala verkstaden från Hässlö till Malmslätt. Dessa har beräknats till 8 milj. kr.

Enligt ett andra alternativ som flygvapenchefen har övervägt lokaliserar hela transportflygorganisationen till Hässlö med utnyttjande av den centrala verkstadens lokaler. Investeringskostnaderna beräknas i detta fall till sammanlagt 17 milj. kr. Därtill kommer kostnader om sammanlagt 11 milj. kr. för att flytta transportflyggruppen från F 7 och centrala verkstaden till Malmslätt.

Chefen för flygvapnet har också undersökt de båda förenämnda alternativen under den förutsättningen att centrala verkstadens lokaler inte utnyttjas av transportflygorganisationen. Detta ökar investeringskostnaderna till totalt 16 resp. 22 milj. kr. Samtidigt görs en besparing om 8 milj. kr. motsvarande kostnaderna för flyttning av centrala verkstaden.

Flygvapenchefens undersökningar av möjligheterna att förlägga transportflygorganisationen till Malmslätt har aktualiserats av att lokaler där kommer att bli lediga i samband med att flottiljadministrationen vid Östgöta flygflottilj (F 3) dras in. Vid sina överväganden har chefen för flygvapnet utgått från att målflygorganisationen kan komma att ligga kvar i Malmslätt. Två alternativ har undersökts.

Enligt det första alternativet förläggs transportflygdivisionen till Malmslätt medan transportflyggruppen ligger kvar på F 7. Investeringskostna-

derna beräknas till 7 milj. kr. Chefen för flygvapnet framhåller de låga investeringskostnaderna som en fördel med detta alternativ.

Enligt det andra alternativet förläggs hela transportflygorganisationen till Malmslätt. Erforderliga investeringar kräver i detta fall 13 milj. kr. Därtill kommer 3 milj. kr. för att flytta transportflyggruppen vid F 7 till Malmslätt.

Flyttningen av transportflygdivisionen från F 8 till Malmslätt beräknas kunna äga rum redan omkring den 1 maj 1975, vilket chefen för flygvapnet anser vara en fördel. Lokaliseringen av transportflygförbandet på relativt stort avstånd från Stockholm framhålls däremot som en nackdel. Lokaliseringen är emellertid enligt flygvapenchefens mening godtagbar.

Sammanfattningsvis föreslår chefen för flygvapnet att transportflygorganisationen lokaliseras till Malmslätt. Genom att därvid i en första etapp föra över endast transportflygdivisionen på F 8 till Malmslätt skapas handlingsfrihet för framtiden.

Överbefälhavaren som har yttrat sig över chefens för flygvapnet kompletterande utredning tillstyrker att transportflygheten på F 8 övergångsvis förläggs till Malmslätt. Transportflygheternas organisation och lokalisering bör dock enligt överbefälhavaren fastställas först när resultatet av pågående utredningar om flygvapnets framtida organisation kan överblickas. Vidare bör enligt överbefälhavarens mening beslut om investeringar i Malmslätt fattas först sedan statsmakterna har beslutat om försvarets framtida inriktning.

1971 års vårriksdag beslutade efter förslag i prop. 1971:110 att flottiljadministrationen vid F 3 skall läggas ned. I propositionen togs inte ställning till lokaliseringen av den provisoriska målflygheten som f. n. finns vid F 3. Målflygorganisationen föreslogs därför t. v. ligga kvar vid F 3 med sin hittillsvarande omfattning.

Lednings- och markpersonalen vid den provisoriska målflygheten har i huvudsak tagits från en vakantsatt jaktdivision vid flottiljen. Flygförarna består av f. d. fältflygare som i huvudsak har anställts som extra underofficerare och av viss reservpersonal. Markstyrkan omfattar 30 anställda. Flygstyrkan uppgår till 15.

I underlag till försvarets fredsorganisationsutredning lämnade chefen för flygvapnet ett preliminärt förslag om målflygorganisationen som innebar att organisationen skulle ligga kvar i Malmslätt. Utredningen ansåg däremot att organisationen borde förläggas till Västgöta flygflottilj (F 6) i Karlsborg.

I sitt yttrande över fredsorganisationsutredningens förslag vidhöll flygvapenchefen sin uppfattning att målflygorganisationen borde förläggas till Malmslätt. Uppfattningen delades av försvarets materielverk. Arméchefen biträdde förslaget att förlägga målflygorganisationen till Karlsborg under förutsättning att hänsyn togs till den skjutverksamhet som armén bedriver där. Försvarets rationaliseringsinstitut ansåg förlägg-

ningen till F 6 vara rimlig under de förutsättningar utredningen hade angett.

På uppdrag av Kungl. Maj:t har överbefälhavaren därefter utrett behovet av en målflygorganisation för främst flygvapnet. Överbefälhavaren fann att det borde finnas en sådan enhet vid flygvapnet och att den av personal-, beredskaps- och kostnadsskäl borde förläggas till Malmslätt.

Över förslaget har försvarets rationaliseringsinstitut avgett yttrande. Att förlägga målflygorganisationen till Malmslätt var enligt institutet gynnsamt, om två attackdivisioner förlades till F 6. Om endast en attackdivision förlades till F 6, var Malmslätt och Karlsborg i stort sett likvärdiga som lokaliseringsalternativ. Institutet ansåg att beslut i lokaliseringsfrågan borde anstå och förklarade sig berett att i samverkan med överbefälhavaren och försvarsgrenscheferna komplettera utredningen, innan beslut fattades om den slutliga organisationen. Institutet ansåg vidare att målflygorganisationen t. v. borde ligga kvar i Malmslätt.

I prop. 1971:110 har jag förordat att en av de två jaktflygdivisioner som f. n. finns vid F 3 t. v. skall ligga kvar i Malmslätt och administrativt knytas till Bråvalla flygflottilj (F 13), om divisionen fortfarande finns kvar när flottiljadministrationen vid F 3 läggs ned. Jag avser att i annat sammanhang föreslå Kungl. Maj:t att ifrågavarande division dras in snarast möjligt. Genom indragningen skapas förutsättning att förlägga viss transportflygverksamhet till F 3. Chefen för flygvapnet har föreslagit att hela transportflygorganisationen förläggs till Malmslätt. I likhet med överbefälhavaren har han emellertid som en första etapp förordat att endast den del av transportflygorganisationen som är förlagd till F 8 förs över till Malmslätt. Även jag anser att den transportflygdivision som f. n. finns på F 8 bör flyttas till F 3. Flyttningen bör genomföras så snart det är möjligt med hänsyn till bl. a. personalens problem. Jag delar överbefälhavarens uppfattning att beslut om investeringar vid F 3 med anledning av förflyttningen bör anstå t. v. Divisionen bör föras över till F 3 med oförändrad personalorganisation. Jag har erfarit att Linköpings kommun inte har något att erinra mot att transportflygorganisationen förläggs dit.

Den transportflyggrupp som f. n. finns vid F 7 bör enligt min mening t. v. inte flyttas. Ett slutligt ställningstagande till transportflygorganisationens framtida organisation bör avvaktas. Bl. a. bör de ekonomiska fördelarna med en sammanslagen transportflygorganisation vara helt klarlagda, innan beslut fattas om att till Malmslätt förlägga även den transportflygverksamhet som f. n. är knuten till F 7. Den organisatoriska utformningen av transportflyget bör enligt min mening ske i anslutning till de överväganden om flygvapnets fredsorganisation som f. n. pågår.

Målflygverksamhetens organisation och lokalisering kunde enligt vad jag anförde vid anmälan av prop. 1971:110 komma att påverkas av vissa då pågående utredningar. Jag ansåg därför att ett ställningstagande till målflygets organisation och lokalisering t. v. borde anstå. Jag räknade med att beslut i dessa frågor skulle kunna fattas tidigast år 1972.

Chefen för flygvapnet har förordat att målflyget förläggs till Malmslätt. Försvarets fredsorganisationsutredning har däremot föreslagit att

målflyget lokaliseras till Karlsborg. Försvarets rationaliseringsinstitut har i sitt yttrande över överbefälhavarens utredning i frågan anfört att Karlsborg och Malmslätt är i stort sett likvärdiga för lokalisering av målflyget, om endast en attackdivision förläggs till F 6.

Verksamheten vid F 6 kan numera förutses komma att minska i sådan omfattning att målflyget kan förläggas dit utan att några investeringar av större omfattning behöver göras. Jag förordar därför att målflygorganisationen lokaliseras till Karlsborg. Därigenom kompenseras nedgången av den övriga verksamheten vid flottiljen, vilket bl. a. är av stor betydelse för Karlsborgs kommun. Innan flyttningen genomförs bör ställning ha tagits till målflygets organisatoriska utformning i framtiden. Jag avser att snarast lägga fram förslag till Kungl. Maj:t i frågan. Förflyttningen beräknas därefter kunna genomföras senast den 1 juli 1974 i samband med nedläggningen av flottiljadministrationen vid F 3.

Redan i samband med förslagen om indragning av vissa av flygvapnets förband i Stockholmsområdet (prop. 1970:96) och indragningen av F 3 (prop. 1971:110) anförde jag att dessa organisationsförändringar borde genomföras i nära samråd med berörda personalorganisationer på såväl lokal som central nivå. Detta liksom vad jag i övrigt anförde om personalproblemen i samband med dessa omorganisationer gäller självfallet även vid genomförandet av här aktuella förändringar.

Jag hemställer att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att godkänna de organisationsförändringar inom flygvapnet jag har förordat i det föregående.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Britta Gyllensten